

Lasten edustuksellinen osallistuminen

–muutamia huomioita

YTT, yliopistonlehtori Johanna Kiili,
Jyväskylän yliopisto, YFI-laitos, sosiaalityö

(johanna.j.kiili@jyu.fi)

Tarkastelussa edustuksellinen osallistuminen

- **Alakouluikäisten oppilaskunta- ja lapsiparlamenttitoiminta**
  - Kunnallista ja julkista vaikuttamistoimintaa.
  - Vapaaehtoista, kollektiivista ja tavoitteiltaan suunnitelmallista.
  - Suomessa lasten kunnallisen ja julkisen osallistumisen rakenteet ovat useimmiten edustuksellisia.
  - Toiminnan avainareenan muodostavat asuinalueiden koulut ja koulujen oppilaskunnat, kunnan hallinto ja usein myös nuorisotoimi.

Tutkimustietoa

- **Kansainvälinen ja kansallinen tutkimustieto kollektiivisesta osallistumisesta on tuonut esiin seuraavaa**
  - Osallistumisen **yleiset perustelut ja tavoitteet** usein aikuisten (ammattilaisten) asettamia
  - ***Kutsuttu osallistuminen*** → rakenteellisiin ratkaisuihin vaikuttaminen harvinaista
  - **Toistuva kritiikki** (joka koskee monilta osin myös aikuisten kuntalaisosallistumisen rakenteita)
    - Näennäistä ja dekoratiivista
    - Kansalaisyhteiskasvatus korostunut, tulevaisuuden aktiiviset kansalaiset -näkökulma
    - Edustavat yleensä vain pienen ryhmän kokemuksia
    - Pysyvien muutosten aikaansaaminen harvinaista
    - Vaikuttavan osallistuvuuden lapsiin usein yksilöllisesti esimerkiksi kohentuneena itsetuntona, kaverisuhteiden luomisena ja uusien taitojen oppimisena.
    - Kollektiiviset ja pysyvät vaikutusmahdollisuudet esimerkiksi instituutioiden toimintatapoihin, sääntöihin tai voimavarojen jakamiseen harvinaisempaa.

Osallistumisen avainkysymyksiä

Cornwall and Coelho (2007: 8, 25)

- Edustuksellisuuden legitimizeetti
- Oikeudenmukaisempi vallanjako
- Osallistumisrakenteiden tehokkaampi nivominen osaksi paikallishallintoa
- **Mikropoliittinen näkökulma vuorovaikutukseen**
  - Kenellä on oikeus edustaa ja puhua toisten puolesta (edustuksellisuuden kriittinen tarkastelu), miten tämä oikeus perustellaan
  - Rakenteiden ja osallistumisen tilojen kriittinen tarkastelu.
    - Voivat hiljentää tai jopa estävää toimijoita osallistumasta, tai voivat edesauttaa kansalaisia käyttämään oikeuksiaan.

Muutama huomio Tampereen Lasten Parlamenttia (TLP) koskeneesta tutkimuksesta

Tutkimuskohteena edustuksellinen osallistuminen

- Suomen Akatemian rahoittama tutkijatohtori –hanke **2012-2014**.
- TLP:llä on toimintaa kolmella tasolla ja sitä voidaan kuvata **pyramidimallina**.
  - Oppilaskunnat, suurkokoukset ja hallitus
  - Oppilaskuntavaali porttina lapsiparlamenttiin, sisältää useita 'jatkoportteja'
- Aineisto kerätty **1.4.2010–1.11.2012** välisenä aikana Tampereella.
  - **Haastattelut:** 8 ohjaavaa opettajaa, 3 muuta viranhaltijaa, 8 vanhempaa ja 27 lasta (10–12-vuotiaita).
  - **Havainnointi:** 3 suurkokouksessa, 1 opettajien koulutuspäivässä, 5 lasten koulutuspäivässä, 1 hallituksen koulutusviikonlopussa ja 8 hallituksen kokouksessa.
  - **Dokumenttiaineisto:** Tampereen pormestarimalliin ja asukkaiden osallisuuteen liittyviä raportteja, esitteitä ja pöytäkirjoja.

Oppilaita ja / vai kansalaisia?

- Edustuksellinen osallistuminen liitetään kansalaiskasvatukseen, erityisesti oppilaskuntatoiminnassa
  - Toimintaa perustellaan kasvatuksellisesti tärkeänä niin lasten kuin aikuisten taholta
- Kansalaiskasvatuksellisin tavoittein ja perinteisin edustuksellisin menetelmin, joita lapset opettelevat, osallistuminen näyttäytyy hyväksyttävänä ja tavoiteltavana asiantilana sekä **vakavasti otettavana** toimintana
  - *”Jos ei nyt muuta saada aina aikaan, niin ainakin opetetaan, että miten demokratiassa toimitaan (ohjaava opettaja)”.*
  - *”Aikuiset ottaa meidät tosissaan, kun me toimitaan melkein kuin virallisesti (TLP:n hallituksen jäsen)”.*

Voimavarat, esimerkkinä oppilaskunnat

- Ohjaavat opettajat saavat oppilaskuntien vetämiseen hyvin vähän taloudellista korvausta tai kollegiaalista tukea työyhteisöstään
  - *”Voit tehdä tätä homma niin kauan kuin haluat, tämä ei ole niiden haluttujen tehtävien joukossa (ohjaava opettaja)”.*
- Toiminnalle on kouluissa asetettu hyvin tiukat raamit
  - Tapaamisajat, tilat, toimintatavat, odotukset jne.
- Tehtävä tuo ohjaaville opettajille kuitenkin tyydytystä, sillä he kuvaavat oppilaskunnan ja lapsiparlamentin hallituksen jäseniä **”helpoiksi, osaaviksi ja akateemisesti lahjakkaita oppilaita”**, joiden kanssa on helppoa ja palkitsevaa toimia.
  - *”Mä nautin siitä kun kaikki istuu rauhassa paikallaan, jaksaa keskustella eikä mun tarvi pitää koko ajan kuria ja järjestystä yllä. Nämä jutut kiinnostaa näitä oppilaita, ei tätä muuten jaksaisi tehdä”.*
  - *”Nää on yleensä akateemisesti lahjakkaita, että tällainen toiminta kiinnostaa sellaisia jotka viihtyy koulussa ja on yleensä hyviä oppilaita.”*
- Etenkin opettajat mutta myös osa oppilaista peräänkuulutti **arvostusta** ja kunnioitusta oppilaskuntatyölle sekä **dialogisempaa otetta**.
  - Erään oppilaskunnan hallituksen jäsenen kuvaus omasta oppilaskunnastaan: **nukkehallitus**

Voimavarat

- Käytännössä vain harvat lapset voivat valita ja/tai käyttää valtaa edustuksellisessa rakenteessa
  - Päästäkseen rakenteeseen sisään ja edetäkseen siellä on oltava seuraavia voimavaroja: *ikä, kypsyys, suosio, hyvä itsetunto ja kansalaistaidot*
    - Näitä voimavaroja tarvitaan erityisesti sen vuoksi, että rakenne *”Ei ole pikkulasten juttu”* (TLP:n hallituksen jäsen) eikä *”Tänne voi valita sellaisia, jotka ei uskalla puhua. Pitää uskaltaa sanoa oma mielipide* (TLP:n hallituksen jäsen)”.
    - Paradoksaalisesti vähäinen ikä ei ole toiminnassa voimavara, vaikka rakenteen tavoitteena on edustaa lasten näkemyksiä
  - **Rakenteessa mukana olevat lapset antoivat toiminnalle kiitosta ja erityisesti hallituksen jäsenet nauttivat luottamustehtävistään**
    - Pitivät edustuksellisia toimintatapoja erittäin tärkeinä, sillä ne tekevät toiminnasta **ymmärrettävää ja vakavasti otettavaa.**

Edustuksellinen toimintamalli

- Viranhaltijoille ja palvelujen tuottajille TLP on selkeä rakenne (*työkalu*) jonka puoleen kääntyä, kun haluavat kuulla lasten näkemyksiä ja toisinpäin
  - TLP saanut aikaan uudistuksia ja parannuksia mm. kouluruokailussa, terveydenhuollon palveluissa ja puistosuunnittelussa
- Viranhaltijat eivät olleet kovin kiinnostuneita edustuksellisuuden legitimitteettikysymyksistä, he mieltävät edustuksellisuuden toimivana ja tehokkaana tapa osallistaa kunnan lapsia. Osa opettajista tosin piti TLP:n rakennetta haastavana.
  - ***”En oikein tiedä mikä voisi olla demokraattinen tapa tehdä toisin, vaikka on se hallitus jäänyt todella kaukaiseksi, ei meidän oppilaat taida edes tietää mikä se on (ohjaava opettaja)”***
- Rakenteessa toimivat lapset toivat esiin omia näkemyksiään ja satunnaisesti he pyrkivät edustamaan myös muita lapsia. Muutama TLP:n hallituksen ja oppilaskunnan jäsen haastoi rakenteen legitimitteetin
  - ***”Meidän tulisi kuunnella enemmän muitakin lapsia. Nyt me kuunnellaan vaan toisiamme ja jutellaan joidenkin aikuisten kanssa, jotka päättää”***.

Sukupolvisuhteet

- Lasten on ”liikuttava” osallisuuden sukupolvisuhteissa konventionaalisten ja virallislouonteisten toimintatapojen suuntaan, eikä toisinpäin
  - On melko kyseenalaistamaton periaate, että lapset integroidaan osaksi aikuistoimijoiden toimintatapoja.
  - Yhteistyö opettajien, nuorisotyöntekijöiden ja viranhaltijoiden kanssa on myös lasten näkemysten mukaan **mielekästä ja tarpeellista** juuri tunnettujen ja tunnustettujen tapojen, kuten vaalien, kokousmenettelyjen, aloitteiden ja lausuntojen avulla
    - lapset haluavat tunnustusta toiminnalleen, ja ”pelaavat kentän peliä” näillä arvokkaaksi havaittujen toimintatapojen mukaisesti.
- Toimintaa kritisoitiin: **vaikuttamistoiminnan kuormittuvuus, haastavuus ja ulkosulkevat elementit (suljetut kokoukset jne.).**

Edustuksellisuus ja sukupolvet

- Tavoitteena kaupungin lasten osallistumisen ja osallisuuden rakenne
  - On harmi, miten pieni ryhmä voi lopulta työskennellä vaikuttamisasioiden parissa säännöllisesti, intensiivisesti ja paneutuen
    - *"Pääsin vasta nyt (kuudennella luokalla) oppilaskuntaan, kun kukaan ei aikaisemmin suostunut mua äänestämään. Että vasta nyt pääsin, kun ne suositut ei enää jaksaneet olla täällä. (oppilaskunnan hallituksen jäsen)"*.
- Analyysin perusteella **toiminnan legitimizeetti perustuu ensisijassa sukupolvien väliseen, ei niinkään lasten keskinäiseen yhteistoimintaan** tai vastuullisuuteen edustamaansa lapsiryhmää kohtaan
  - Menettely- ja toimintatavat (symbolisuus, performatiivisuus)
  - Kansalaiskasvatus

Edustuksellisuuden lisäksi?

- Avoimet ja julkiset, lasten kanssa suunnitellut areenat?
- Voimavarat, ei vain muutaman viranhaltijan vastuulla olevaa toimintaa vaan koko yhteisön yhteinen asia
- Yhteys poliittiseen päätöksentekoon tärkeä! Lapset eivät näyttäydy poliittisina toimijoina vaikka he toimivat siten kuin olisivat.
  - **Responsiivinen demokratia ja painava vastuullisuus**
- **Edustuksellisuuden pohjalta tehtyä työtä voi ajatella pilottina, joka kaipaa uudelleenmäärittelyä (tiedon kumulatiivisuus).**
- Hyvää pohjatyötä on tehty paljon, esimerkiksi Tampereella!

Lähteitä:

- Cornwall, Andrea & Coelho, Vera Schattan (2007) Spaces for Change? The Politics of Citizen Participation in New Democratic Arenas. In Andrea Cornwall & Vera Schattan Coelho (eds) Spaces for Change? The Politics of Citizen Participation in New Democratic Arenas. Zed Books: London, 1-29.
- Crowley, Anne (2014) Evaluating the impact of children' participation in public decision-making. In Joanne Westwood, Cath Larkins, Dan Moxon, Yasmin Perry and Nigel Thomas (eds.), *Citizenship and Intergenerational Relations in Children and Young People's Lives: Children and Adults in Conversation*, Palgrave Pivot: Basingstoke, 29-42.
- Eskelinen, Teppo; Gretschel, Anu; Kiilakoski, Tomi; Kiili, Johanna; Korpinen, Sini; Matthies, Aila-Leena; Nivala, Elina; Lundbom, Pia; Mäntylä, Niina; Niemi, Reetta; Ryyänen, Aimo & Tasanko, Pia (2012) Lapset ja nuoret subjekteina kunnallisessa päätöksenteossa. Teoksessa Tomi Kiilakoski & Anu Gretschel (eds.) *Demokratiaoppitunti. Lasten ja nuorten kunta 2010-luvun alussa*. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura: 35–94.
- Kiili, Johanna (2011) Lasten osallistuminen, kansalaisuus ja sukupuolisuhteiden hallinta. Teoksessa Satka, Mirja, Alanen, Leena, Harrikari, Timo & Pekkarinen, Elina (toim.) *Lapset, nuoret ja muuttuva hallinta*. Vastapaino: Tampere, 167–204.
- Kiili, Johanna (2013) "It's almost like official" – children's participation as a relational and spatial question. *Qualitative Studies*, 4 (1), 56-71.
- Kiili, Johanna (2016): Children's public participation, middle-class families and emotions. *Children & Society*, 30 (1), 25–35.
- Kiili, Johanna & Larkins, Cath (2016) Intra- and intergenerational dynamics in invited participation structures - The case of Tampere Children's Parliament. *Julkaisematon käsikirjoitus*.
- Larkins, Cath; Kiili, Johanna & Palsanen, Kati (2014) A lattice of participation: reflecting on examples of children's and young people's collective engagement in influencing social welfare policies and practices. *The European Journal of Social Work*, 17 (5), 718-736.
- Raby, Rebecca (2014) Children's participation as neo-liberal governance. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 35 (1), 77–89.
- Tisdall E Kay M (2010) Governance and participation. In: Percy-Smith B and Thomas N (Eds.), *A Handbook of Children and Young People's Participation*. London: Routledge, 318-329.
- Tisdall E Kay M (2013) 'The transformation of participation? Exploring the potential of 'transformative participation' for theory and practice around children and young people's participation'. *Global Studies of Childhood*, 3 (2), 183-193.
- Thomas, Nigel & Percy-Smith, Barry (2011) It's about changing services and building relationships: evaluating the development of Children in Care councils. *Child and Family Social Work*, 17 (4), 487–496.
- Thornberg, Robert & Elvstrand, Helene (2012) Children's experiences of democracy, participation, and trust in school. *International Journal of Educational Research*, Volume 53, 44–54
- Turkie, Alan (2010) More than crumbs from the table: a critique of youth parliaments as models of representation for marginalized young people, in Barry Percy-Smith and Nigel Thomas (Eds.) *A Handbook of Children and Young People's Participation. Perspectives from theory and practice*. London & New York: Routledge, 262-269.
- Wall, John (2011) Can democracy represent children? Towards politics of difference. *Childhood*, 19 (1), 86–100.
- Wyness Michael (2009) Adult's Involvement in Children's Participation: Juggling Children's Places and Spaces. *Children & Society*, 23 (6), 395-406.
- Wyness, Michael (2013) Children's participation and intergenerational dialogue: Bringing adults back into the analysis. *Childhood*, 20 (4), 429-442.

KIITOS!

